

Корупція – тягар на етапі розвитку української державності

О. О. Огородник

*спеціаліст I категорії відділу правової роботи,
правової освіти, реєстрації нормативно-правових
актів та реєстрації об'єднань громадян Головного
управління юстиції у Львівській області*

Феномен корупції – це складне, суперечливе та поширене явище, притаманне в тій чи іншій мірі не лише країнам, що перебувають на шляху розвитку демократії, а й тим, які досягли у цій практиці значних успіхів та відіграють провідну роль у формуванні демократичних цінностей. Його коріння глибоко не лише в структурі бюрократичних і політичних інститутів, а й біля витоків суспільної свідомості та культури.

Водночас, як показники корупції можуть варіювати в країнах із сформованими демократичними інститутами і високими економічними показниками, так в країнах, що розвиваються, корупція є однією з найсерйозніших перешкод на шляху вдосконалення і зростання. До таких країн належить і наша держава.

Після зламу політичних ідеологій, перебуваючи у перехідному періоді, перед українським суспільством стоять все ще не вирішені ті самі питання, що й на початку нашої незалежності. Сьогодні відбувається перехід від застарілих соціальних і правових норм до нових. Цей період особливо характеризується відповідною нестабільністю, оскільки в процесі занепаду старих норм виникають та утверджуються нові. Становище ускладнюється й тим, що співвідношення між новим і старим стрімко змінюється. Відтак ні ті, ні інші форми і зв'язки не діють повною мірою,

адже одні розриваються і поступово за-непадають, а інші народжуються і поступово утверджуються. Зміна законодавчих і правових норм, послаблення контролю за їх виконанням, відсутність цілісної системи антикорупційних заходів, відсутність чіткої регламентації діяльності посадових осіб – всі ці обставини створюють сприятливі умови для розвитку негативних явищ, до яких належить корумпованість нашого суспільства.

У цьому випадку домінуючим суб'єктом корупційних практик практично завжди виступають органи представницької демократії та державної влади. Відсутність необхідних елементів у регулюванні діяльності службових осіб призводить до широкої автономії учасників взаємодії, а в умовах низького рівня соціальної культури та економічного розвитку особа, яка виконує функції держави та наділена дискреційними повноваженнями, використовує їх у власних цілях. Сьогодні зацікавленість в отриманні одноразового короткочасного прибутку більш висока прерогатива, ніж інституційний розвиток системи загалом. Посилення мотивації отримувати прибуток через корупцію відбувається також за рахунок низького доходу працівників державного сектора. Зауважимо, що в країнах з низьким рівнем корупції заробітна плата чиновників в 3-7 разів перевищує заробітну плату у виробничому секторі. Поряд з цим стоїть суб'єктивний тип політичної культури самих громадян, згідно з яким вони готові поступитися своїми правами і свободами задля благ, що надають владні суб'єкти. Це підкреслює той факт, що люди самі активно пропонують хабарі, щоб обійти загальні норми для отримання конкурентних переваг або прибутку. Як показує світова практика рівень корупції тоді вищий, коли нижчий середній рівень доходів населення та вищий рівень контролю державою еконо-

міки та чим слабші демократичні норми та інститути.

Корупція в нашій державі носить системний характер оскільки пронизує практично всі сфери державної влади. Агресивність корупційної системи проявляється, насамперед, в її інституційній експансії. Зростання масштабів корупції в інститутах державної влади посилює розвиток системної кризи низки ознак, що призводять до гальмування розвитку демократичних інститутів правової держави та громадянського суспільства, а корумпованість контрольних інститутів є причиною до сходження її на вищий рівень, що породжує тяжкі та важковідворотні наслідки. Корупція в системі органів державної влади неминуче веде до спотворення функцій її елементів та втрати емерджентності всією системою.

За результатами досліджень, проведених у 2010 р. міжнародною організацією по боротьбі з корупцією Transparency International, індекс сприйняття корупції показує, що майже три чверті з 178 країн в індексі оцінки стоять нижче п'яти, за шкалою від 10 (корупція практично відсутня) до 0 (дуже високий рівень корупції). Ці результати вказують на серйозні проблеми держав щодо корупції. Україна у цьому рейтингу займає 134 місце поряд з такими країнами, як Гондурас, Нігерія, Зімбабве, Бангладеш тощо. Збільшення рівня корумпованості в нашій державі призводить до її відриву від суспільства та неминуче супроводжується втратою легітимності влади.

Отже, боротьба з корупцією є одним із основних, пріоритетних напрямів державної політики та складових захисту прав людини у нашій державі. Досягнення цієї мети передбачає здійснення на державному рівні широкомасштабної роботи з розширення методів адміністративного впливу, розкриття ан-

тисуспільної сутності цього явища, руйнівної дії на основі державного устрою та прав людини.

Одночасно із розвитком та вдосконаленням державних важелів протидії корупції та залученням корупції в поле правового аналізу одним із елементів антикорупційної політики виступають механізми соціального контролю. Розвиток цих механізмів відбувається із підняттям рівня правової освіти та правової культури населення. На допомогу цьому повинні стати основні засади громадянського суспільства та фундаментальні інститути демократії.

Боротьба з корупцією є актуальним завданням, що стоїть сьогодні перед нашою державою. Черговим важливим етапом у цій боротьбі стало набрання чинності 1 липня 2011 р. Закону України «Про засади

запобігання і протидії корупції», що наблизило державу до подолання цього негативного явища. Проте антикорупційна політика, розвиток інститутів громадянського суспільства та виняткова значимість юридичної практики повинні створити необхідні соціальні та правові передумови для подолання корупційних настроїв у свідомості громадян. Досягнення громадянської зрілості та формування демократичних механізмів, що забезпечують прозорість державного управління, втілення в життя високих принципів етичної поведінки державних службовців й інших осіб, на яких покладено виконання функцій держави, звільнить українське суспільство від цього тягря, виведе його на шлях національного розвитку та процвітання нашої держави, кожного її громадянина зокрема.